

הלכות שבת סימן שב

172 באר הגולה

מן (א) האבק שעליו אם מקפיד עליו, (ו) וטוב *לחש לזכריו (רש"י וא"י); אכל (ז) מותר להסיר (ד) הנפוצות מן הפגד בשבת (א"י). *ועין לקמן סימן שלו: ב (ח) *החלוקט ופולות שעל-גבי בגדים, יבגון אלו הפולות שבכלי הנצמד הנשארים בהם מן האריגה, חזב (ט) משום מכה בפטיש. (י) והוא (ה) שיקפיד עליהם. *אכל אם הסירים דרך עסק, (יא) פטור: ג ימקבלים פלים בשבת (יב) לערוך שבת (יג) ללבושם בו (י) [ו] פיוס. ודוקא (יד) באדם (אחר), ובחרישים שעדין (טו) לא נתפכסו, (ז) ולבנים, (יז) ואין לו להחליף; ואם חסר אחד מאלו התנאים, אסור. ויגיש מי שאומר דלקפלו שלא

באר היטב

(א) האבק. הנה דוקא בשחר חודש, כ"א: (ד) הנפוצות. ובספר התורות חשב לאסור. הקורע - אבימלאכה, לפיכך מי שנסתפק לו בגדי בקוצים מפרשן ומתמקמה כדי שלא יקרונו, ואם נקרונו אינו חזב, שגרי לא נתפכו, מ"א: (ה) שיקפיד עליהם: פי' שמסירים בבגד כדי לנפות הפגד, כ"י. וקסמים הנשארים מהאריגה דיונים בגבולות, טור. ובסי' התורות כתב: אסור אינו מקפיד אסור. ישב לו ורע פשתן או תבשיל על כסותו, מותר לקלוף, ה"ג, מ"א: (ו) פיוס. ולכן אסור לקפל הסלית אע"פ שמצות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו, מ"מ פיוס ששן בדשחו להתעטף בו ה"ו כמו שיש לו להחליף, ש"ל. אין מאיצין המשות משבת למירש, משנה ודמב"ם. וכי המ"א: ונ"ל דמשה העומדת בחדר שדר שם ואינא בזיון ודבר מגנה שצמד פו, מותר להציעו, דלערך שבת הוא,

שערי תשובה

[ו] בליב. עין בה"ט. ועין במח"ב דאף אם קדור המטות בין שני בתי ובתים מבית שאוקלים בו לבית שישבים בו, שרי להציע סגור שעוקרים בו מפרשן ומתמקמה כדי שלא יקרונו, ואם נקרונו אינו חזב, שגרי לא נתפכו, מ"א: (ה) שיקפיד עליהם: פי' שמסירים בבגד כדי לנפות הפגד, כ"י. וקסמים הנשארים מהאריגה דיונים בגבולות, טור. ובסי' התורות כתב: אסור אינו מקפיד אסור. ישב לו ורע פשתן או תבשיל על כסותו, מותר לקלוף, ה"ג, מ"א: (ו) פיוס. ולכן אסור לקפל הסלית אע"פ שמצות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו, מ"מ פיוס ששן בדשחו להתעטף בו ה"ו כמו שיש לו להחליף, ש"ל. אין מאיצין המשות משבת למירש, משנה ודמב"ם. וכי המ"א: ונ"ל דמשה העומדת בחדר שדר שם ואינא בזיון ודבר מגנה שצמד פו, מותר להציעו, דלערך שבת הוא,

משנה ברורה

אסורא לית בה¹³: (ו) וטוב וכד'. עין באלה רבה שכתב דמדינא יש אסור בזה, כי (ז) הרבה ראשונים סוברים כשיטת רש"י, עין שם, ומכל מקום נראה דיש לסמוך על דעה ראשונה להקל על-ידי אינו יהודי, ובפרט דאיכא לסעמים משום כבוד הקריות בזה¹⁴. וטוב להזהר כשכא שחורית בשבת לבית המדרש, להניח פוכעו ובגדיו במקום שמור, כדי שלא יפלו לארץ ויעלו אבק עליהם ויבוא לתלול שבת: (ז) מותר להסיר וכד'. שאין זה דומה ללבון, (ח) שאין הנפוצות תחובין בתוכו כמו הפיוס והעפר אלא עומדין מלמעלה¹⁵, (ט) ולכן מותר אפילו בתוך ומקפיד עליו: ב (ח) החלוקט ופולות. לשון "פולות", שפירשו בפשוט; והוא הדין קשין וקסמין ודין שפארגי בכד בלי מתפכו, (י) דיון בגבולות. כתב האחרונים, דהוא הדין דאסור להסיר השלל [שקורין שטריגוואג¹⁶] שעושין החטים בתחלת התפירה כדי לחבר התחכים, ואכשר דחוב נמי יש בזה, שדרך האמנין להסיר בעת גמר מלאכה¹⁷: (ט) משום מכה בפטיש. כל העושה דבר שעל-ידיו נגמר המלאכה, חזב משום מכה בפטיש, שכן דרך האמן להכות בפטיש על הפלי אחר

באר הגולה

בדרימשה, ובאפן דשרי כחן בישן או באינו קפיד, אבל לא לשמשך להסיר כזה הפתמים, דזה אסור אפילו ביד כמו בפקסטי סודרא, וכל-שכן פלי, פן נראה לעניות דעתי ברור: * לחש לזכריו. הנה אפילו ביד, דנעור הנו ביד, וכל-שכן על-ידי כלי שקורין בארש"ט¹⁸ או מאטאלק"ע [ח"א]. ועין שם עוד שכתב בשם יעיר הדבש, דלפי שלא ידענו עד כמה נקרא חוש, לכן צריך להזהר בכלם: ושארי אחרונים לא חזקו דבר זה דאין אנו בקיאין, והמחמיר תבוא עליו בזה, והמקל יש לו על מה לסוף, וטוב שיצטו על-ידי שפיר בלאחר יד, אף לכתחלה בוראי נכון להזהר שלא לבוא לזה, וכמו שכתבנו במשנה ברורה: * ועין לקמן סימן שלו. וראה לומר, דאפילו באפן המותר להסיר כמנו האבק, כגון בכד יסין או אינו מקפיד, או בענין הסרת הנפוצות שמותר כאן בכל גוה, מכל מקום אסור להסיר על-ידי מכה ביד העשויה מקסמים דקים, כדי שלא לשבד¹⁹ (מאמר מרדכי). וכתב בספר תפארת ישראל דבתיים נהגו לאסור אפילו על-ידי מכה ביד העשויה משעורה, וכן כתב בענין הדבש, עין שם השעם²⁰, ואינו מותר אלא ביד: * החלוקט ופולות. הפרייגדיס נספסק, אי דוקא בשלוקט כל הנפוצות שיש שם, או אפילו בגבולות אחד חזב אף שישאר שם עוד²¹; ונראה לי להביא ראיה ממה דאיתא בגמרא פרק הבונה: ה"ו בכלי צורה כל-שהוא חזב, והחוב הוא משום מכה בפטיש, כמבאר בסוף קלל גדול דף ע"ה עמוד ב. וכן הוא ברמב"ם פרק י' וזה לשונו: ה"ו אפילו מקצת הצורה חזב, הרי

שנמקרה, להשוות עקמימותה: (י) והוא שיקפיד עליהם. פרוש, (יא) שמסירים בבגד כדי לנפות הפגד וליא כמתעסק, אף-על-פי שלא

שער הענין

תרגום: 1 מברשת.

(ז) הספר-זאירי להראי ממין וספר התרומה ושלי-לקט, עין שם. ודע, דבסמ"ג פסב שגם הרבנו חננאל פרש ב"ש, וביאור הפ"ח, ומה שהביא הפוספות שרבונו חננאל פרש במעור מן השל דוקא, כותב שם בסמ"ג בשם רבנו תם, וכן מצאתי בפרש"י רבנו חננאל שלפנינו שניצא פסב מחדש בעוה"י שכתב שם ביה"א שגדור הוא מן העפר, וצריך לומר דטעמיה סופר נפל בדפוס. שהחליטו רבנו תם ברבנו חננאל: וכל מה דאיתא בגמרא וז"ל דאיכא טלא עלה, משמע שהוא מפרש דבר-טפוף, וכן באיתי בתחשי הי"ו ובסארי שיש מקורשים שפרשו פן: (ח) לבוש: (ט) עין פגון אבריהם שהביא בשם ספר התורות שחשש בזה לאסור, דחשבו כמו נעור מן האבק, ועין בבאר הגולה שגמרא להנח, ודאיה מירושלמי, והוכיח שגם רש"י סובר כן, ועל-פן סתמתי להקל. והנה ראיתי הגר"א מירושלמי מצאתי באור ודע שפרס מקורב, ובגמרא אדם ראיתי שמתמה על הרמ"א שכתבתי להסיר, והלא לדעת הרמב"ם שמתמיד במנעו חוש ויחור מן העהוב הלכן התחלה מה, גם בזה פן, והנה הדין דלעור ולהפריש מן הקוצים דמפר, העמיקו הרמב"ם גמ"ס אף דשם נכסין בזה עמק הגה, ולא חלקו כלל אם הפגד חוש או לא, ועל-ערך דזה אינו בכלל תקון מנא, וכל-שכן בזה שהנפוצות עומרים מלמעלה, ותאי דחוב לן התחלה בכד בעת חודשו שמתפרז כדי לנפות הפגד שאני, שהוא מלאכה שהאמנין עושין אותה בעת גמר וזאי מלאכה חשובה, וכן מורה לשון הרמב"ם שכתב על זה ימנו שהאמנין עושין: (י) רש"י וטור: (יב) בית-יוסף ומגן אברהם והגר"א, דלא כס"י, ששלם פרשו שכונת הרמב"ם הוא כן. ומכל מקום בעקר הדין לא נחל לברר, כי באור ודע ובר"י ראיתי שהעמיקו לענין זה גמ"ס דהשור דחליי פאם הנה נמנע מללבוש סוכת זה: (יג) פן כתב הגר"א בבאורי: ואף לדעת הבית-יוסף שמתפסק בזה, מכל מקום לכתחלה בודאי יש להתמיר, דהוא ספקא דאורחא: (יא) עין בבאר הגולה שכתבתי דבר זה: (יז) מגן אברהם: (טו) אליה רבה: (טז) דבכד חל לא מקרי לש לו להחליף, ודאיה מוקדמך שם פסקא: של בית

הלכות שבת סימן שבע

ביאורים ומוספים

(20) וכן כתב השו"ע לקמן (סי' תקיט ס"ה) לענין מלאכת יום טוב, שקמטים שעושות הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, יש בעשייתם משום תיקון מנא.

[משנ"ב ס"ק טו]

עד שיהיה נראה כמתקן מנא.

(21) ולהנחה מכנסים על גבי קולב או כיסא כשהם מקופלים בקפליהם, דעת הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה בשולי הגליון הע' ט) שאין זה בכלל האיסור, לפי שאין הדבר נעשה כדי לישר קמטים, אלא כדי לשמור על המכנסים שלא יוצרו בהם קמטים אחרים. ובשרית שבט הלוי (ח"ה סי' לו אות ב) כתב, שאף על פי שיש להחמיר בזה לכתחילה, מ"מ יש ללמוד זכות על המקילים בזה, לפי שבאחיזה קלה בקצות המכנסים הרי הם מסתדרים לפי הקפלים [וע"ש שכתב טעמים נוספים]. מאידך, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ג סוף ס"ק א) שאם מסדר הוא את הקפלים קודם ההנחה על הקולב או הכיסא, אסור לעשות כן.

ומגבעת רכה שהתקמטה, דעת החזו"א (דנים והנהגות פי"ג אות כד) שמוחר לתקנה, וכן כתב הגרש"ז איערבך (מאור השבת ח"א מכתב יא אות ח). וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פי"ג הע' קלו). מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ז תשובה ט) כתב שאם נתמעכה המגבעת ואינה ראויה ללבישה, אסור לתקנה משום מתקן מנא. [והגר"ח קניבסקי (זכור לדור עמ' שלא) כתב, שהחזו"א היה נוהג שלא ליישר את הקמט אף בכובעים שלנו].

ומגבעת קשיחה, דעת החזו"א שאסור לתקנה (זכור לדור שם), מהגר"ח קניבסקי וכן דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני שם). אכן, לתקנה כלאחר יד, כגון לחלוחה על מתלה או להלבישה על ראש תינוק כדי שתתישר, דעת הגר"ז קרליץ (שם) שמוחר, לפי שתיקון כלאחר יד הוא תיקון מועט, ואינו בכלל האיסור של קיפול בגדים.

והחזו"א של קפל של צוארון או קפלי מכנס [מגטים] למצבם הרגיל, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני שם) שאין זה בכלל מתקן מנא, ומותר.

וקיפול ניירות בצורה מיוחדת, כגון בצורת אותיות וכו', דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פט"ז סי"ט) שאף זה בכלל תיקון מנא, ואסור לעשות כן. וכן קיפול נייר כדי לעטוף בו ספר, דעת הגרש"ז איערבך (שם פכ"ח סי"ז) שבכלל תיקון מנא הוא, ואסור.

וקיפול מפות נייר בצורה מיוחדת כדי ליפות בהן את השולחן, דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פ"א סי"מ) שאף זה בכלל תיקון מנא, ואסור. מאידך, הגר"ז קרליץ (חוט שני שם) הסתפק בזה, שכיון שדבר זה נעשה לשם שימוש חר פעמי, יתכן שאין זה נחשב כתיקון מנא. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה ס"ה אות ב) שיש להסתפק בזה, והוסיף, שלמעשה אין להתיר אלא קיפול פשוט כדי להניחו בבית וכו'.

דף רגיל, כגון מכתב וכדו', דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פכ"ח הע' לו). שמוחר לקפלו אפילו קיפולים מיוחדים, משום שקיפולים אלו לא נועדו לתקן את הנייר, אלא רק למנוע ממנו קלקול. מאידך, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני שם) שאף בכך יש משום תיקון מנא, ואסור לעשות כן.

[ביה"ל ד"ה ועין]

קדי שלא לשב"ר (22) וכו', עין שם השעשועים (23).

(22) וכפי שכתב במשנ"ב לקמן (סי' שלו ס"ק יז) שיש בכך משום איסור סתירת בלי, והוסיף, שאף על פי שמקלקל הוא בכך את המכבד, מ"מ מדרבנן אסור לעשות כן. ובביה"ל שם (סי' ד"ה שלא) כתב, שאף על פי שהאחרונים פסקו בדבר, שהרי אין הוא מתכוין לשבור את הקיסמין ואין זה פסיק רישא שישבורו, מ"מ אין כדאי להקל בזה, המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק ה]

דאם אינו מקפיד, אפילו אסורא לית ביה (13).

(13) אבל לנעור בחזקה, דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פט"ז סכ"ה) שאסור בכל אופן, שכיון שעושה כן מוכח שמקפיד עליו. ועוד צידד (שולחן שלמה ס"ק א), שכיון שניעור בחזק מוציא את האבק הבלוע בתוך הבגד, נחשב הדבר ככיוס במים ואסור.

[משנ"ב ס"ק ו]

ובפ"ט דאיפא לפעמים משום כבוד הקריות בזה (14).

(14) ואם יוכל ללכת במקום שאין הרבים מצויים שם, דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פט"ז הע' עה) שאין להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק ז]

מתר להסירה (15) וכו', אלא עומדין מלמעלה (16).

(15) והסרת הנצות, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לח אות ג) שאפשר לעשותה בידיים ולא רק על ידי נפוח בפיו, ושכך גם כוונת הרמ"א, וטעם הדיתר מבואר בשו"ע הרב (ס"ג), שכיון שמסתבר שנפלו מתוך כרית או שמיכה, אין דינן כמקצה, שהרי מותר להחזירן למקום שהיו בו [כמבואר בשו"ע לקמן (סי' שם ס"ח)]. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שם ס"ק קל) בשם החזו"א, ונראה שלדעתו בטילה הנצחה לגבי הבגד לענין זה, ולפיכך מותר לטלטלה.

(16) וכן בגדים שנפלו עליהם פירוץ לחם וכדו', דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ג ס"ק א עמ' ריא) שמוחר לנערם, והוסיף, שאף אם נפלו על בגדי צמר, כגון סווד וכדו', שבהם נתפסים הפירוץ היטב, מ"מ מותר לנערם.

[משנ"ב ס"ק ח]

שד"ך האמין להקיר בפתח גמר מלאכה (17).

(17) והסרת תורות המחוברות לבגד, כגון תורת שמודפס עליה מחיר הבגד או שם החברה וכדו', דעת הגרש"ז איערבך (בנין שבת ח"ב פ"ב אות ג) שאין בה משום איסור מכה בפטיש, לפי שאין תולים תורות אלו אלא לאחר גמר עשיית הבגד. ודעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ג ס"ק יג) שאם אי אפשר ללבוש את הבגד כשהתורות עליו, יש בכך משום איסור מכה בפטיש. וראה מה שכתבנו עוד לקמן (סי' שם ס"ק כג).

[משנ"ב ס"ק י]

ופחולש מקפיד' לענין זה פס"ב כל שפננתו כדי לנפות (18).

(18) אמנם, בביה"ל לעיל (סי' ד"ה עליה) פירש את כוונת הרמב"ם באופן אחר, שאם הטלית חדשה ושחורה, יש להניח שמקפיד הוא שלא ללבושה בלא נייעור.

[משנ"ב ס"ק יא]

ישב לו ונרע פשטן או תבשיל על כסותו, מתר לקלפיה (19).

(19) מבואר שאין לחוש בכך לטלטול מוקצה, וכן כתב השו"ע להלן (סי' שמונה לגרר טיט שנפל על בגדו ולא חשש בכך לטלטול מוקצה, והקשה הגרש"ז איערבך (שש"כ פכ"ז הע' עא) שלענין עשבים שנדבקו בין אצבעות הרגלים, כתב לקמן (סי' שלו ס"ק כד) שאסור להסירם בידיים משום טלטול מוקצה. וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' שם ס"ג ד"ה שעל) בשם הפמ"ג (שם אי"א ס"ק ד), לענין שעוה שנפלה על ספר שלא במקום האותיות, שאף על פי שאין איסור להסירה משום מלאכת מוחק, מ"מ אסור לטלטלה משום מוקצה. ובמגילת ספר (שבח), קונטרס שמירת שבת פכ"ז אות ח ביאר, שטיט או תבשיל שנפלו על בגדו הם מאוסים ומותר לטלם כדין גרף של רעי, אבל עשבים על הרגל או הנעל וכן שעוה שנפלה על ספר אין בהם מיאוס, ולא שייך בהם החיתור של גרף של רעי, ולכן אסור לסלקם כדין מוקצה. וראה עוד מה שכתבנו לקמן (סי' שם ס"ק קל) מדברי החזו"א.

[משנ"ב ס"ק יז]

ונראה כמתקן מנא (20).

הלכות שבת סימן שב

ביאורים ומוספים

קפלי הבגד הראשונים ניכרים עדיין, מותר לקפלו שלא כדרך קיפולו, אפילו אם משאיר אותו באופן זה זמן רב.

ובגדים שאין קפליהם ניכרים כלל, כגון בגדים העשויים מגומי או מנילון, אי בגדים סרוגים וכן שאר בגדים עבים, דעת הגר"ז אויערבך (שש"כ פט"ו סמ"ו) שמותר לקפלם, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ג סוף ס"ק א). וכן לקפל חליפה באופן שנראית הביטנה מבחוץ כפי שנוהגים לעשות לאחר שפושטים אותה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שמותר.

(29) ואם הוריד את הבגד בערב שבת ולא קיפלו, דעת האליה רבה (ס"ק ט) שהואיל ויכול היה לקפלו בערב שבת, אסור לו לקפלו עתה אפילו שלא בסדר קיפולו הראשון. מאידך, הקצות השלחן (ס"י ק"ו ברה"ש ס"ק ב) כתב שמלשון השו"ע הרב (ס"ח) משמע שגם באופן זה מותר לקפלו.

[משנ"ב ס"ק כב]

שאם ירצה משה בראשית מקומו.

(30) וכן כתב במשנ"ב לקמן (ס"י שכן ס"ק כו) לענין הדחת כלים בשבת, שמותר להדיח עשר כוסות אף על פי שאין לי צורך אלא באחת מהן.

[משנ"ב ס"ק כג]

מקור וכו'.

(31) ואם אי אפשר ללבוש את החלוק בלא ריכוך, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ה ס"י יח) שאף על פי שאין הריכוך נחשב כתיקון גמור, ולפיכך אין בו איסור דאורייתא, מ"מ אסור לעשות כן מדרבנן.

[משנ"ב ס"ק כו]

שעל-ידי הגריה ממחק העור.

(32) ונעלים העשויות מגומי, דעת הגר"ז אויערבך (שש"כ פט"ו סל"ט) שדינן כנעלי עור, ואסור לגרוח משום ממחק. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ד תשובה ד) כתב, שבגירת נעלי גומי אין משום ממחק [וראה שולחן שלמה ס"ק טו].

ובזמנינו, שצורת עיבוד העורות שונה מבעבר, ואין העור משתפשף על ידי הקינח בסכין, כתב בשו"ת אור לציון (שם) שאין חשש ממחק אף באופן זה. מאידך, דעת הגר"ז אויערבך (שש"כ שם) שאיסור ממחק נהג גם בנעלי עור שבזמנינו.

[ביה"ל ד"ה אבל]

עין קבית' וסוף.

(33) שם כתב שלראב"ד (פכ"ב מהל' שבת ה"ז) ולרמב"ן (שבת קמ, א) דיתה גירסא אחרת בגמ', ולפי גירסתם מותר לשפשף אפילו סודר.

[משנ"ב ס"ק יז]

לא התירו לו לקפלו (25) וכו', דאי לא ה"י אסור לו להקנין לצורך מקורו.

(25) ובטעם הדבר כתב הבגדי ישע (על המדרכי שבת ס"י שפח), שכיון שכבר יש לו בגד אחר, אסור עליו חז"ל לטרוח ולקפל את הבגד הנוסף, וכשם שמצינו בדברים נוספים שאסור חז"ל לעשותם בשבת משום טירחה [וראה ביה"ל לקמן (ס"י שטו ס"ה ד"ה לכתחלה)], וכן משמע במג"א (ס"י שכן ס"ק ט). והשו"ע הרב (ס"ט) ביאר, שכל בגד אסור לקפלו משום שנראה קצת כתיקון כלי, ורק מי שאין לו בגד אחר התירו לו לקפל את בגדו משום כבוד השבת.

(26) ולענין גלילת ספר תורה ביום טוב להכינו לשבת שלאחריו, הביא השע"צ לקמן (ס"י תרסו ס"ק ז) את דברי השע"ר תשובה שם (ס"ק א בשם א"ר שם ס"ק ה) שאסר את הדבר, ובמחזיק ברכה שם (אות ב, הובא בשע"ת שם) ביאר, שמדובר גם כשהניח עירוב תבשילין, וכן כתב השו"ע הרב (ס"י תקג ס"ג), ומשום שעירוב תבשילין אינו מתיר אלא לתקן צרכי סעודת השבת, ולא את שאר ההכנות. אולם ציון השע"צ (שם) לדברי הרע"א (על המג"א שם ס"ק ג) שמביא צד להתיר את הדבר על ידי עירוב תבשילין [ושם ציון הרע"א לדבריו בס"י שב].

ולענין מי שלא עירב עירובי חצירות או עירובי תחומין קודם יום טוב שחל בערב שבת, כתב לקמן (ס"י תקכח ס"ק ג) שאף אם הניח עירוב תבשילין, אסור לו לעשות עירובין אלו ביום טוב, שעירוב תבשילין אינו מתיר אלא לתקן את צרכי סעודת השבת, אבל לא את שאר התיקונים הנעשים לצורך השבת, וראה מה שכתבנו לקמן (ס"י תקכח ס"ק ג) לגבי הדחת כלים ביום טוב לצורך שבת.

[משנ"ב ס"ק יח]

מקור ב"ל ענין (27) שאין לקפול זה שום קיום (28) וכו', ולפיכך מקור אפילו אין בו אף אחד מאלו הד' פקטלים.

(27) וכן מי שמקפל טלית בסדר קיפולו הרגיל, אך אינו מקפל במקום הקפלים במדויק, אלא באופן אקראי בלבד, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ג סוף ס"ק א) שמותר.

וכן טלית שנטשטשו קפליה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שהמקפל אותה באופן סתמי ואינו מתכוין ליצור בה קפלים חדשים, דינו כמקפלה שלא בסדר קיפולה הראשון, ומותר.

(28) ואם משאיר את הבגד מקופל באופן זה עד שבת הבאה [כגון בטלית המיועדת לשבת בלבד], כתב הדעת תורה (ס"ג) שהרי הוא כמי שמקפל את הבגד בקיפולו הרגיל, שמאחר שמשאיר אותו לזמן רב באופן זה, נמצא שאלו הם קפלים חדשים, מאידך, דעת הגר"ז אויערבך (שש"כ פט"ו הע' קנר ובח"ג שם) שאם

המשך מעמוד קודם

לקמן (ס"י שם ס"א ד"ה ומלקט) שמוכח בירושלמי שאינו חייב משום מלאכת בורר, וכתב הפמ"ג (ס"י שיט משב"ז ס"ק יג) שאף על פי שאין הדבר אסור מהתורה, מ"מ אסור לעשות כן מדרבנן. ולגבי המלקט שערות לבנות מתוך שחורות בשבת, שהייב משום גזוז, צידד הביה"ל (שם) שחייב אף אם לא ליקט אלא חלק מהשערות הלבנות, וכפי שצייד הבית יוסף (יו"ד ס"י קפב) לענין איסור 'לא ילבש', שהמלקט שערות לבנות מתוך שחורות עובר על איסור זה אפילו אם לא ליקט את כל השערות הלבנות.

כיון שנראה הדבר כעובדין דחול, ויש בכך משום זלוזל לשבת.

(23) שם ביאר (כלכלת השבת אות יג), שכיון שיש טרח בכך, יש בוה משום 'עובדין דחול', ונראה הדבר כתיקון הבגד.

[ביה"ל ד"ה הולקט יבולות]

או אפילו בקבלת אף שפועל שם עורו.

(24) אמנם, לענין ברירת מקצת הפסולת מתוך האוכל, כתב

הלכות שבת סימן שב פז באור הגולה

ח שם קמ"א וקמ"ב
קמ"א ט שם קמ"ג
י שם קמ"ד וקמ"ה
הר"ף קמ"ז
ורמב"ם קמ"ח
כ הר"ף קמ"ט
אורח

בסדר קפולו הראשון (יה) מותר בכל ענין. (יט) ונראה דבריו: ד' מכתש (הוא כלי שבו כושין בו בגדים אחר הכבישה, והם שמי לחות זה על זה והגדים בנייהם) של בעל הבית, מתירין אותו לטל מפניו בגדים (כ) לצורך השבת, (ו) ושל אמן אסור, מפני שהוא תחוב (כא) בחזקה והתרתו דומה לסתירה: ה' סחלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרפכו. (כב) מותר לעשותו בשבת, שאינו מתכוון אלא לרפכו. (כג) *אבל סודר אסור, (כד) מפני שמתכוון לצחצחו והוי כמלפין: הגה (כה) וכובעים *ושאר (מ) כלי פשתן *דינן כסודר (כ"י בשם ש"ל): ו' טיט שעל רגלו (כו) * (או על מנעלו) (כ"י ור' ירוחם ח"ג) 'מקנחו בפתל, אבל לא בקרקע, דלמא אתי לאשוויי גמות. יחיש מי

באר היטב

משום שהוא מקנה מחמת חסרון ביט ואסור לטלטלו: (מ) כלי פשתן. אסור להצמיד הענק שבצנאר שקורין קאלניר' על צצים העשויים לכה. כמ"ש סימן תקמא ס"ג וס"ס חקטו. ע"ש. וכתב מ"א: מנהג העולם לכסספן בידים,

באר הלכה

מבאר דחייב מכה בפטיש הוא אפילו בעושה רק מקצת מהגמר-מלאכה, כיון שהוא מהפצלות הנעשים בגמר הכלי. וזה פשוט דאין לפרש דהפצלה שפועשה מקצת האחרון מהעושה, שגמר הקון הכלי על-ידי זה, דהא איתא שם בגמרא: רבי שמעון אומר עד שצנור את פלה, אסור לתנא-קמא על מקצת הראשון גספן חב. אחר-כך מצאנו שכן כתוב במאירי על האי ענינא דצד צורה. בשם גדולי המפרשים: * אבל סודר אסור. כן הוא לפי גרסת רש"י ותרומב"ם, עין בבית-יוסף⁽³³⁾. ונראה שצנאר לנרסא וו מהא דמוצד-קטן י צמוד ב, דרובא שרי לכסספי קרמא, וכפי מה שבאר הרמב"ם בפרק ח מהלכות יום-טוב הלכה יד, עין שם: * וישאר כלי פשתן וכו'. עין מגן-אברהם שכתב דמנהג העולם לכסספן בידים, ועין בארלה רבה שפמה על מנהג זה שהוא שלא בדיון, עין שם. ונראה דאין שזקעין להסבג כי אם בחלוק, וכמו שכתבנו השם בפנים ונדלא כשגלי-לקט שפחכיר גם כזה, כדאיתא בבבא ירמיה, אבל לא בשאר כלי-פשתן, ורואה מלקמן סימן תקמא סעיף ג דלא הפירה זה כי אם גדול-המועד וזהא מיקרא דרובא מועד-קטן י צמוד ב, ומשמע דבשבת יום-טוב אסור מדינא. ואולי כונת המגן-אברהם לחלק בין גדרים לשאר כלי-פשתן: * דינן כסודר. הנה אף דבשגלי-לקט המוכא בבית-יוסף משמע דסודר גופא אינו אסור כי אם בשל פשתן, מכל מקום מסתמית השלחן-ערוך משמע דאינו מחלק בזה, וגם הרמ"א לא בא להוסיף אלא להקמיר בשאר כלי-פשתן, ולא להקל בסודר שאינו של פשתן, וגם מהרמב"ם בפרק ח מהלכות יום-טוב הלכה יד ה"ל משמע דאפילו בכל הגדרים אינו מותר לרפן כי אם בחלי-המועד ולא בשבת יום-טוב: * או על מנעליו. עין משנה ברורה, וכן דעת השלישי-גבורים והש"י, והנה ה"ב"ח אסר בזה משום חשש קמח, כבסעיף ח. ועין בארלה רבה שפמה, דלא במקרה איתא בהדא דהוא הדין על מנעליו. והנה במקארי איתא בה"ב"ח דמחלק בין טיט יבש ללח, דבבבש בעי לגר היטב וישך קמח, אבל בלח דאינו רק קמח בצלקא אינו ממחך לטעור, ודאפן זה מותר לקטן בכל גוה. והנה לדינא, כטיט לח בודאי אין לחש לחמרת ה"ב"ח, כיון וגם המאירי מסכים להחיר בזה, וגם לש דעת הגל-בו המוכא בבית-יוסף דממיר בלח אפילו בגרירה כגב ספון, וכל-שכן בזה; ואפילו כטיט יבש, הורצה להקל בדעת הבית-יוסף וסיעתו דבבבש בפתל לא שף חשש קמח, בודאי אין למחות בידו, אף לכתחלה נכון לזהר כטיט יבש משום אחר, והוא היסוד-אחרים שבסעיף י ודש בו

שער הענין

מפני שהם קשים אחר החיצות, ורובן זהו לבנות. (לא) ומכל מקום בחלוק מותר אפילו בשל פשתן, מפני שהוא מלבוש תחתון ואינו נראה מבחוץ, משתמא הוא מתכוון לרפכו: ו' (כו) או על מנעליו. ולא דמי למה דאיתא בסעיף ח: אין מגרדין מנעל, בין חדש בין ישן, והינו אפילו יש טיט על גביו וכוונתו להסיר השיט, וכמו שכתבנו שם, דשם לא אסרינן אלא בגב סכין, שעל-ידי הגרירה ממחך העור⁽³⁴⁾, מה שאין כן בקנות בפתל או בקורה אין הכרח שיהיה ממחך על-ידי-הזה [ב"י]. וכתב הש"י: ולפי זה, הא דש בחצר שלפני פתחי בתי-בבסיות על הקרקע בנזל אחד והוא חד למעלה, ושם מקנחין המנעלים קדם שיקנס בבית-הבבסה, אסור לעשות כן בשבת, דזה דומה לגב הספין ואסור לכלי עלמא וכו', עין שם. והמגן-אברהם מחמיר אפילו הנה תכנול עב ורחב בראשו ולא תרומם: 1 צנאר.

רבן גמליאל לא היו מקפלין וכו', ואם איתא דבגד חל הוא בכלל יש לו להחליף, כלי עלמא נמי יש להם בגדי חל גספן: (יט) אחרונים: (יט) לבוש: (כ) כן כתבו האלה רבה ושלחן-שלמה ותפארת-שנאל ועוד הרבה אחרונים, ודאמח שפן מוכח במקדכי, ונאיתי בתי-אדם שהחמיר בזה ולא ידעתי טעמו, ואולי טעמו דבזה חשש לדעה הראשונה: (כא) הינו עד שישלמו כל ה' פרטים: (כב) הינו כדי לישן עליהם [הר"מ] או כדי לטב עליהם למחר, ואיתא בתוספתא: מצינן צער כטות שאם ידעה מסב באחת מהן⁽³⁵⁾: (כג) כתב בהדושי רבי עקיבא איגר שמסר להציע מיום-טוב לשבת אף אם לא הניח ערובי-תבשילין: (כד) משנה קמ"א ופרש רש"י, עין שם: (כה) מגן-אברהם בשם הפגיד-משנה: (כו) אליה רבה, וגם הגר"א כתב דלשלחן-ערוך שהעמיד הטעם פרידו רש"י מותר בזה: (כז) חיי-אדם, וכן מוכח מלקמן סימן תקמא סעיף ג בהג"ה, דדוקא בחלי-המועד מותר: (כח) מגן-אברהם: (כט) כן מוכח מבאר הגר"א בסעיף ז: (ל) עלת-שבת, וכן מוכח בספר יראים במלאכת מלפין: (לא) אליה רבה בשם מ"ט, וכן כתב בבאר הגר"א, וגם נש"י הסיר בהדא בחלוק של פשתן:

